

Főoldal>Bíróági eljárások>Polgári ügyek>Melyik ország bírósága rendelkezik joghatósággal?
Melyik ország bírósága rendelkezik joghatósággal?

Németország

1 Rendes polgári bírósághoz vagy különös hatáskörű bírósághoz (például munkaügyi bírósághoz) kell-e fordulnom?

Németországban a polgári jogviták esetén két különböző bírósági rendszer létezik: a polgári bíróságok (*Zivilgerichte*) és a munkaügyi bíróságok (*Arbeitsgerichte*) rendszere.

A munkaügyi bíróságok a munkavállalók és a munkáltatók között, valamint a kollektív szerződést kötő felek között felmerülő valamennyi polgári jogvita tekintetében hatáskörrel rendelkeznek. A munkaügyi bíróságok egyéb hatásköreit a munkaügyi bíróságokról szóló törvény (*Arbeitsgerichtsgesetz*, ArbGG) 2. és 2a. szakasza tartalmazza. A munkaügyi bíróságokról szóló törvény 5. szakaszának második mondata szerint a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személyek és a megbízók közötti jogviták tekintetében is e bíróságok rendelkeznek hatáskörrel. Minden egyéb polgári jogvita tekintetében a rendes bírósági rendszer részét képező polgári bíróságok rendelkeznek hatáskörrel.

2 Ha a rendes polgári bíróságok rendelkeznek hatáskörrel (azaz e bíróságok feladata az ilyen ügyek elbírálása), hogyan tudhatom meg, hogy melyik bírósághoz kell fordulnom?

2.1 Létezik-e különbségtétel alacsonyabb és magasabb fokú rendes polgári bíróságok (például körzeti bíróságok, illetve regionális bíróságok) között, és ha igen, melyik rendelkezik hatáskörrel az ügyemben?

Az elsőfokú polgári bíróságok a helyi bíróságok (*Amtsgerichte*) és a regionális bíróságok (*Landgericht*).

1. A helyi bíróságok alapvetően azon polgári jogviták tekintetében rendelkeznek hatáskörrel, amelyekben a pertárgy értéke nem haladja meg az 5 000 EUR összeget, és a regionális bíróság nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel (a bírósági szervezetrendszer felépítéséről szóló törvény [*Gerichtsverfassungsgesetz*, GVG] 23. szakaszának 1. pontja).

A helyi bíróságok a pertárgy értékétől függetlenül az alábbi esetekben is kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek (a bírósági szervezetrendszer felépítéséről szóló törvény 23. és 23a. szakasza).

A helyi bíróságok rendelkeznek hatáskörrel a lakáscélú bérleti jogviszonyból származó követelésekkel, illetve az ilyen bérleti jogviszony fennállásával kapcsolatos jogviták tekintetében (a törvény 23. szakaszának 2a. pontja).

A helyi bíróságok kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek továbbá a családjogi ügyekben és általánosságban a nemperes eljárásokhoz kapcsolódó ügyekben (a 23a. szakasz (1) bekezdése első mondatának 1. és 2. pontja).

A helyi bíróságok emellett kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek a bírósági szervezetrendszer felépítéséről szóló törvény 23. szakasza 2. pontjának b)–d) és g) alpontjában szereplő ügyekben.

2. A regionális bíróságok rendelkeznek hatáskörrel minden olyan polgári jogvita tekintetében, amely nem a kerületi bíróságok hatáskörébe tartozik. Ezek főként az 5 000 EUR pertárgyértéket meghaladó jogviták.

A pertárgy értékétől függetlenül a regionális bíróságok rendelkeznek kizárólagos hatáskörrel a törvény 71. Szakaszának (2) bekezdése értelmében különösen az alábbi ügyek tekintetében:

- az adóhatóságokkal szemben a köztisztviselőkről szóló törvény alapján érvényesített követelések,
- a hamis, félrevezető tőkepiaci információk nyilvános közzétételén vagy a tőkepiaci információk közzétételének elmulasztásán, a nyilvánosan közzétett hamis, félrevezető tőkepiaci információk felhasználásán vagy az arra vonatkozó tájékoztatás közzétételének elmulasztásán alapuló követelések, hogy e nyilvánosan közzétett tőkepiaci információk hamisak vagy félrevezetőek,
- a vevő utasítási jogával és a szerződő félnek a díjazás ebből eredő kiigazítására vonatkozó igényével kapcsolatos jogviták a polgári törvénykönyv (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB) 650a. szakaszának értelmében vett építési szerződések esetében,
- a köztisztviselők felelősségével kapcsolatos követelések.

A regionális bíróságokon felállíthatnak kereskedelmi ügyekben eljáró tanácsokat (a bírósági szervezetrendszer felépítéséről szóló törvény 93. szakasza). Ezek többek között a vállalkozásokkal szembeni polgári jogi keresetek, valamint a váltó-, illetve csekkjog hatálya alá tartozó jogviták tekintetében rendelkeznek hatáskörrel. A bírósági szervezetrendszer felépítéséről szóló törvény 95. szakasza kimerítően felsorolja a kereskedelmi ügyekben eljáró tanácsok hatáskörébe tartozó eseteket. A felperesnek a keresetlevélben kell kérnie, hogy az eljárást a kereskedelmi ügyekben eljáró tanács folytassa le (a törvény 96. szakaszának (1) bekezdése).

2.2 Területi illetékesség („A” vagy „B” város bírósága rendelkezik-e illetékességgel az ügyemben?)

2.2.1 A területi illetékességre vonatkozó főszabály

Németországban a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv (*Zivilprozessordnung*, ZPO) (12–18. szakasz) értelmében az illetékesség vonatkozásában az az általános szabály érvényesül, hogy a területi illetékességet az alperes lakóhelye határozza meg. Az állandó lakóhellyel nem rendelkező személy esetében pedig e személy belföldi tartózkodási helye Németországban, ha pedig ez nem ismert, akkor az utolsó állandó lakóhelye határozza meg az illetékességet (a ZPO 16. szakasza). Jogi személy esetében a területi illetékességet a székhely határozza meg (a ZPO 17. szakasza).

2.2.2 A főszabály alóli kivételek

2.2.2.1 Mikor választhatok az alperes lakóhelye szerinti bíróság (a főszabály alkalmazásával meghatározott bíróság) és egy másik bíróság között?

Egyes követeléstípusok esetében a felperes vagylagosan az alperes lakóhelye szerinti illetékességi októl eltérő, különös, de nem kizárólagos illetékességi ok mellett dönthet. Ere példák az alábbiak:

* A szerződéses jogviszonyból származó, illetve ennek fennállásával kapcsolatos jogviták esetében a vitatott kötelezettség teljesítési helye szerint illetékes bírósághoz is lehet fordulni (a teljesítési hely szerinti különös illetékességi ok, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 29. szakaszának (1) bekezdése). A teljesítés helyéről szóló megállapodás csak akkor lényeges az eljárás szempontjából, ha a szerződő felek a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 38. szakaszának (1) bekezdése értelmében az illetékes bíróság kijelölése tekintetében megállapodás megkötésére jogosult személyek, lásd a 2.2.2.3. kérdést.

A kötelezettség típusától függetlenül a „szerződéses jogviszony” fogalmába tartozik valamennyi kötelmi jogi szerződés. Amennyiben a munkaügyi bíróság rendelkezik hatáskörrel, a rendelkezés értelemszerűen alkalmazandó.

* A jogellenes cselekménnyel kapcsolatos polgári jogi felelősség ügyében indított keresetek esetében az a bíróság is illetékes, amelynek területén a cselekményt elkövették (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 32. szakasza).

* A közúti közlekedésről szóló törvény (*Straßenverkehrsgesetz*, StVG) 20. szakasza értelmében az e törvényen alapuló követelések tekintetében az a bíróság is illetékes, amelynek területén a károkozó esemény, például közúti baleset történt.

* Valamely bűncselekmény sértette a büntetőjogi eljárás során a bűncselekményből származó pénzügyi követelés iránti kérelmét a vádemelés helye szerinti bírósághoz is benyújthatja (összekapcsolva a büntetőeljárással a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv [*Strafprozessordnung*, StPO] 403. és 404. szakasza értelmében).

* A házasság felbontásával kapcsolatos eljárások esetében az illetékességet a családjogi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*) 122. szakasza szabályozza. Ennek megfelelően az a családjogi bíróság (*Familiengericht*, a helyi bíróság tanácsa) rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek területén a házaspár valamennyi kiskorú gyermekével együtt élő házastárs szokásos tartózkodási helye (az életvitel tényleges központja) található. Ha a perfüggőség beálltakor, azaz a a keresetlevél kézbesítésekor nincs a házaspár valamennyi kiskorú gyermekével együtt fennálló, közös szokásos tartózkodási helye, az a családjogi bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek területén a házaspár néhány közös kiskorú gyermekével együtt élő házastárs szokásos tartózkodási helye található, feltéve, hogy a házaspár egyetlen gyermeke sem él a másik házastársal együtt.

Ha ennek alapján nem határozható meg az illetékesség, akkor az a családjogi bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek területén a házastársak közös szokásos tartózkodási helye volt, amennyiben valamelyik házastárs szokásos tartózkodási helye a perfüggőség beálltakor (lásd fent) is ott található. Ha ez sem alkalmazható, az alperes szokásos tartózkodási helye az irányadó, kivéve, ha nem rendelkezik ilyenrel Németországban. Ebben az esetben a felperes szokásos tartózkodási helyét kell figyelembe venni.

Ha ez alapján sem határozható meg az illetékesség, a berlin-schönebergi helyi bíróságon működő családjogi bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel.

* A tartással kapcsolatos eljárások esetében az illetékességet a családjogi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény 232. szakasza szabályozza. A házastárral és a gyermekekkel szembeni tartási kötelezettség tekintetében a perfüggőség ideje alatt az a bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amely előtt első fokon a házassággal kapcsolatos eljárás van vagy volt folyamatban.

Ha házassággal kapcsolatos eljárás már nincs folyamatban, az a helyi bíróság, amelynek területén a gyermek vagy a kiskorú gyermek nevében eljárni jogosult szülő szokásos tartózkodási helye található, kizárólagos illetékességgel rendelkezik a kiskorú vagy ilyennek minősülő gyermekkel szembeni tartási kötelezettséggel összefüggő ügy tekintetében. Ez nem alkalmazható azon gyermek vagy szülő esetében, akinek szokásos tartózkodási helye külföldön található.

Minden más tartási kötelezettséggel kapcsolatos ügyben (ideértve a házastársakkal vagy gyermekekkel szembeni tartási kötelezettségnek a fenti rendelkezések alá nem tartozó eseteit, de az unokákkal, szülőkkel vagy egyedülálló anyákkal szembeni tartási kötelezettség is ebbe a körbe tartozik) az általános rendelkezéseket kell alkalmazni, azaz az ellenérdekű fél szokásos tartózkodási helye az elsődleges illetékességi ok. A családjogi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény 232. szakasza (3) bekezdésének második mondata alapján néhány különös esetben lehetőség van az illetékességi okok közötti választásra.

* A szülői felelősséggel és a kapcsolattartással kapcsolatos eljárásokban ugyanez érvényes a törvény 152. szakasza értelmében, azaz ha házasság felbontása iránti eljárás van folyamatban, ez a bíróság jár el. Ha házassági ügygel kapcsolatos eljárás nincs folyamatban, a gyermek szokásos tartózkodási helye az irányadó. Az illetékesség meghatározásánál az az időpont a döntő, amikor a bíróság elé utalják az ügyet.

2.2.2.2 Mikor kell az alperes lakóhelye szerinti bíróságtól (a főszabály alkalmazásával meghatározott bíróságtól) eltérő bíróságot választanom?

Ha törvény kifejezetten kizárólagos illetékességről rendelkezik, az minden egyéb illetékességi okot megelőző, azaz az eljárás csak a kizárólagos illetékességgel rendelkező bíróságnál kezdeményezhető. A kizárólagos illetékesség esetei főként a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyvből erednek, de különös törvények (azaz a családjogi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény 122. szakasza) is rendelkeznek ilyen esetekről.

Ha az eljárás ingatlanra vagy ingatlanhoz fűződő vagyoni jogra (például öröklött építési jogra) vonatkozik, néhány esetben az a bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek területén az ingatlan található; ez érvényes a tulajdonjoggal vagy az ingatlanra vonatkozó dologi terhekkel kapcsolatos eljárásokra, az ilyen dologi teher megszűnésével kapcsolatos jogvitákra, a birtokvédelemmel kapcsolatos, a birtokhatárokat érintő és a birtokfelosztással összefüggő jogvitákra is (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 24. szakasza).

A helyiségek bérleti és haszonbérleti jogviszonyaiból származó, illetve az ilyen jogviszonyok fennállásával kapcsolatos jogviták esetén az a bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek illetékességi területén a bérlet vagy haszonbérlet tárgya fekszik (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 29a. szakaszának (1) bekezdése). Ez a rendelkezés ugyanakkor nem vonatkozik az átmeneti jelleggel használt lakóhelyiségekre (nyaralók, hotelszobák stb.), az egyéni bérlok részére kiadott bútorozott helyiségekre, illetve a közfeladatok ellátásával kapcsolatos épületek és helyiségek bérletére (a 29a. szakasz (2) bekezdése).

A Németországban található létesítmények tulajdonosa ellen indított, a környezetre gyakorolt hatás által okozott kár megtérítésére irányuló keresetek esetében az a bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek illetékességi területén a létesítmény által okozott környezeti hatás jelentkezett (32a. szakasz).

A hamis vagy félrevezető tőkepiaci információk közzététele vagy az ilyen közzététel elmulasztása miatti kártérítésre, valamint az értékpapírok vételéről és felvásárlásáról szóló törvény (*Wertpapiererwerbs- und Übernahmegesetz*) értelmében vett ajánlaton alapuló szerződés teljesítésére irányuló keresetek esetében az a bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek illetékességi területén az érintett kibocsátónak, a más tőkebefektetés érintett ajánlattevőjének vagy a felvásárolt vállalkozásnak a székhelye található, amennyiben a székhely Németországban található, és a kereset mások mellett legalább a kibocsátó, az ajánlattevő vagy a felvásárolt vállalkozás ellen irányul (32b. szakasz).

Az adósságok behajtására irányuló eljárásokban (a fizetési meghagyásos eljárás [*Mahnverfahren*] alkalmazásával) az a helyi bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amely a kérelmező vonatkozásában általános illetékességgel rendelkezik, azaz az a bíróság, amelynek illetékességi területén a kérelmező lakóhelye vagy jogi személy esetén székhelye található (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 689. szakasza (2) bekezdésének első mondata). Amennyiben a kérelmező vonatkozásában nem állapítható meg az általános illetékességi ok Németországban, a berlini helyi bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel. Ez akkor is érvényes, ha egyéb jogszabályok nem állapítanak meg más kizárólagos illetékességi okot.

A végrehajtási eljárásokban az a helyi bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek illetékességi területén a végrehajtást foganatosítani kell vagy már foganatosították (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 764. szakaszának (2) bekezdése és 802. szakasza). A követelések vagy más vagyoni jogok végrehajtása esetén az adós lakóhelye szerinti helyi bíróság rendelkezik illetékességgel (a 828. szakasz (2) bekezdése). Ingatlanok árverésen való értékesítése, illetve csődgondnokság alá helyezése esetén az a helyi bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek illetékességi területén az ingatlan található (az árverésen való értékesítésről, illetve a csődgondnokság alá helyezéséről szóló törvény [*Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung*, ZVG] 1. szakaszának (1) bekezdése és 146. szakasza, valamint a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 802. és 869. szakasza).

Ha harmadik fél érvényes jogcím alapján a végrehajtás alá vont tárgyról való rendelkezés megtiltását követeli, az a bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek illetékességi területén a végrehajtásra sor került (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 771. szakasza), Jogszerűtlen magatartás tanúsítása esetén az elsőfokú bíróság (*Prozessgericht des ersten Rechtszugs*) illetékes a cselekmény elvégzésére, a tűrésre vagy a tevékenység abbahagyására vagy a tevékenységtől való tartózkodásra kötelezés tekintetében (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 894., 895., 888. és 890. szakasza). Az elsőfokú bíróság illetékes az ítéletben elbírált követelésre vonatkozó kifogást tartalmazó kérelmek esetén is (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 767. szakasza).

2.2.2.3 Maguk a felek kiköthetik-e olyan bíróság illetékességét, amely egyébként nem lenne illetékes?

a) Megállapodások

A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv rendelkezik arról, hogy a felek megállapodhatnak valamely bíróság illetékességének kikötésében. A törvénykönyv 38. szakaszának (1) bekezdése értelmében az egyébként nem illetékes elsőfokú bíróság is illetékes, ha a felek kifejezetten vagy hallgatólagosan ebben állapodtak meg, ha a felek kereskedők, közjogi jogi személyek vagy közjogi befektetési alapok. Egy adott elsőfokú bíróság illetékessége akkor is kiköthető, ha a szerződő felek legalább egyike esetében egyetlen német bíróság sem járhat el az általános illetékességi ok alapján (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 38. szakaszának (2) bekezdése). Az utóbbi esetben a megállapodást írásban kell megkötni, illetve szóbeli megállapodás esetén írásban kell megerősíteni. Ha az egyik fél esetében valamely német bíróság az általános illetékességi ok alapján eljárhat, Németország vonatkozásában csak ez a bíróság választható, vagy olyan különleges bíróság, amely bíróság illetékességének megállapítása indokolt az adott ügyben.

A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 38. szakaszának (3) bekezdése értelmében az illetékes bíróság kikötéséről szóló megállapodás csak akkor fogadható el, ha azt a felek kifejezetten és írásban rögzítették a jogvita keletkezését követően vagy arra az esetre, ha a jövőbeli alperes a szerződéskötés után külföldi lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, illetve ha a lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye az eljárás megindításának időpontjában ismeretlen lenne.

Az illetékesség kikötéséről szóló megállapodásnak minden esetben kapcsolódnia kell egy meghatározott jogviszonyhoz és az abból eredő jogvitához; egyébként a megállapodás semmis (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 40. szakaszának (1) bekezdése). Az illetékes bíróság kikötéséről szóló megállapodás akkor sem fogadható el, ha olyan nem pénzbeli követelésről van szó, amelynek tekintetében a pertárgyértéktől függetlenül a helyi bíróság rendelkezik illetékességgel. Nincs lehetőség az illetékes bíróság kikötéséről szóló megállapodásra, ha a törvény kizárólagos illetékességet határoz meg (a 40. szakasz (2) bekezdése).

Az illetékes bíróság kijelöléséről szóló érvényes megállapodás kötelező erővel bír a bíróságok számára; a megállapodás tartalmától függ, hogy a felek kizárólagos illetékességben állapodtak-e meg.

b) Az illetékesség vitatásának elmulasztása

Valamely elsőfokú bíróság illetékességét az is megalapozza, ha az alperes az alapeljárás során szóbeli előterjesztést tesz anélkül, hogy kifogásolná az illetékesség hiányát (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 39. szakasza). A helyi bíróság előtti eljárásokban ez a jogkövetkezmény csak akkor áll be, ha a bíróság felhívta rá a figyelmet (504. szakasz).

Az alapeljárás tekintetében az illetékesség vitatásának elmulasztásával ugyanakkor nem alapozható meg az illetékesség, ha az illetékes bíróság kikötéséről szóló megállapodás nem elfogadható (lásd fent, a nem pénzbeli követeléseket érintő jogviták és a kizárólagos illetékesség).

3 Ha különös hatáskörű bíróság rendelkezik hatáskörrel, hogyan állapíthatom meg, hogy melyikhez kell fordulnom?

A munkaügyi bíróságok különös hatásköréből eredő sajátosságok nemcsak a feladatkör szempontjából merülnek fel a munkaügyi bíróságokról szóló törvény (*Arbeitsgerichtsgesetz*, ArbGG) 2-3. szakaszának megfelelően.

E különlegességeket a területi illetékességre tekintettel is meg kell vizsgálni. A munkaügyi bíróságokról szóló törvény 2. szakasza szerinti, ítélettel záruló eljárások tekintetében először a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyvnek a 12–40. szakaszában foglalt általános rendelkezései érvényesülnek (a törvénykönyv 46. szakaszának (1) bekezdése). A munkaügyi bíróságról szóló törvény 48. szakaszának (1a) bekezdése alapján ugyanakkor az a bíróság illetékes a kereset elbírálására, amelynek illetékességi területén a munkahely található (lásd 2.2.2.1. kérdés). A 2. kérdés alatt ismertetett általános szabályok vonatkoznak az illetékességről szóló megállapodásokra. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy egyes jogviták esetén a kollektív szerződést kötő felek a törvény 48. szakaszának (2) bekezdése alapján jogosultak olyan bíróság illetékességét is kikötni, amely egyébként területileg nem illetékes, és nem kell figyelembe venni a törvénykönyv 38. szakaszának (2) és (3) bekezdését.

A munkaügyi bíróságokról szóló törvény 2a. szakasza szerinti, végzéssel záruló eljárások tekintetében a törvény 82. szakaszának (1) bekezdése megállapítja, hogy kizárólag az a bíróság illetékes, amelynek illetékességi területén a vállalkozás gazdasági tevékenységének helye vagy székhelye található.

Utolsó frissítés: 27/07/2022

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.